

Obsah:

I. Úvod	110
II. Vztah AntiDZ k právu EU	110
III. Vztah AntiDZ k ústavnímu pořádku ČR	111
IV. Role Ústavního soudu při aplikaci AntiDZ – řízení o ústavních stížnostech	114
V. Role Ústavního soudu při aplikaci antidiskriminačního práva – abstraktní kontrola ústavnosti	115
VI. Oblasti pokryté ochranou před diskriminací dle AntiDZ	117
VII. Vztah AntiDZ a zvláštních veřejnoprávních zákonů regulujících diskriminaci	120
VIII. Vztah AntiDZ a občanského zákoníku	121
IX. Vztah AntiDZ a zákoníku práce	123

I. Úvod

Toto ustanovení upravuje věcnou působnost zákona, tedy okruh oblastí, kde se uplatní zákaz diskriminace dle tohoto zákona. Současně jasné stanoví, že zákon konkretizuje a dále rozvádí závazky ČR z práva EU stejně jako základní práva chráněná ústavním pořádkem ČR.

II. Vztah AntiDZ k právu EU

Zákon v prvé řadě implementuje v podstatě všechny relevantní evropské směrnice, které jsou vyjmenovány v poznámce číslo 1) k AntiDZ.²⁹⁵ V tomto směru větší část obsahu AntiDZ nejde nad rámec toho, co vyžaduje právo EU. Zakázané diskriminační důvody dle AntiDZ (rasa, etnický původ, národnost, pohlaví, sexuální orientace, věk, zdravotní postižení, náboženské vyznání, víra či světový názor) v podstatě kopírují evropské směrnice, a to vyjma národnosti, která v evropských směrnicích upravena není. V tomto smyslu tak jde AntiDZ do jisté míry nad rámec implementace požadované právem EU (srov. k tomu výklad k pojmu národnost, v části C bod 2.).²⁹⁶

Část AntiDZ, jde i jinde zčásti nad rámec v současnosti platného práva EU, a v některých aspektech již v podstatě implementuje návrh směrnice vypracované Komisí dne 2. 7. 2008. Návrh směrnice poskytuje ochranu před diskriminací na základě věku, zdravotního postižení, sexuální orientace, vyznání nebo víry i mimo pracovněprávní a profesní vztahy. Naproti tomu v současnosti platné směrnice redukují zákaz diskriminace na základě právě jmenovaných důvodů v podstatě jen do oblastí zaměstnávání a výkonu povolání. Nová směrnice by měla

²⁹⁵ Srov. k tomu výklad s. 32 a násl.

²⁹⁶ Ve stovnatelých evropských předpisech národnost obvykle uvedena není. Srov. např. § 1 německého AGG. Naproti tomu slovenský AntiDZ národnost jako zakázaný důvod rovněž zná (§ 2 odst. 1).

zajistit rovné zacházení v oblasti sociální ochrany, včetně sociálního zabezpečení a zdravotní péče, v oblasti vzdělávání a přístupu k veřejnosti komerčně dostupnému zboží a službám a jejich poskytování, včetně bydlení. Český AntiDZ se tak liší od většiny evropských domácích úprav, které zatím nejdou nad požadavky práva EU a rozlišují mezi diskriminací na základě pohlaví a rasy, na straně jedné (zde je působnost zákazu diskriminace stejně široká jako podle AntiDZ), a ostatními diskriminačními důvody, které se uplatňují nad rámec pracovnických a profesních vztahů pouze v oblasti vzdělávání, na straně druhé.²⁹⁷ Úpravu obdobnou úpravě české zná jen menšina států, např. Belgie nebo Irsko.²⁹⁸

V těch oblastech, kde AntiDZ implementuje právo EU, se český soudce setkává s řadou pojmů, které mají svůj původ v tomto právu. Námátkou možno jmenovat přímou a nepřímou diskriminaci, obtěžování, sexuální obtěžování, přiměřené opatření, zdravotní postižení atp. Pokud při výkladu těchto pojmů vyvstane interpretační problém, bude zpravidla namístě předložit ESD předběžnou otázku. Pokud se však setká s těmito pojmy mimo dosah působnosti práva EU (např. přiměřené opatření v oblasti služeb nebo diskriminace z důvodu sexuální orientace mimo pracovněprávní vztahy), takováto předběžná otázka přípustná nebude.

III. Vztah AntiDZ k ústavnímu pořádku ČR

Je nepochybné, že AntiDZ nelze chápat jen jako implementaci práva EU do práva vnitrostátního, ale též jako konkretizaci ústavních postulátů zákazu diskriminace dle české ústavy a ústavního pořádku včetně mezinárodních smluv o lidských právech a základních svobodách.²⁹⁹ Ochrana před diskriminací je upravena mezinárodními úmluvami vypracovanými v rámci OSN, jimiž je Česká republika vázána, a to Mezinárodní úmluvou o odstranění všech forem rasové diskriminace,³⁰⁰ Úmluvou o odstranění všech forem diskriminace žen,³⁰¹ Mezinárodním paktem o občanských a politických právech a Mezinárodním pak-

²⁹⁷ Ke kritice současně evropské legislativy srov. *Waddington, L., Bell, M. More Equal than Others? Distinguishing European Union Equality Directives*, C.M.L.Rev. (2001), sv. 38, č. 3, s. 587–611, s. 589.

²⁹⁸ Srov. k tomu detailněji *Cormack, J., Bell, M. Developing Antidiscrimination Law in Europe. The 25 EU Member States compared*. Brussels: The European Network of Legal Experts in Non-Discrimination Field, 2005, s. 43–44, dostupné na http://www.stop-discrimination.info/fileadmin/pdfs/Reports/Law_Report_2005/05compan_en.pdf (navštíveno 1. března 2010).

²⁹⁹ Tyto smlouvy jsou ve smyslu nálezu č. 403/2002 Sb. součástí ústavního pořádku. Viz náleze sp. zn. Pl. ÚS 36/01 ze dne 25. 6. 2002 (N 80/26 SbNU 317; 403/2002 Sb.).

³⁰⁰ Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 95/1974 Sb.

³⁰¹ Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 62/1987 Sb.

tem o hospodářských, sociálních a kulturních právech³⁰² a Úmluvou o právech dítěte.³⁰³ Mezi úmluvami přijatými Radou Evropy má z hlediska ochrany před diskriminací zásadní význam čl. 14 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod,³⁰⁴ podle něhož užívání práv a svobod přiznaných touto Úmluvou musí být zajištěno bez diskriminace založené na jakémkoli důvodu, jako je pohlaví, rasa, barva pleti, jazyk, náboženství, politické nebo jiné smýšlení, národnostní nebo sociální původ, příslušnost k národnosti menšině, majetek, rod nebo jiné postavení. Rámcová úmluva o ochraně národnostních menšin pak zakazuje jakoukoli diskriminaci založenou na základě příslušnosti k národnosti menšině.³⁰⁵ Mezinárodní organizace práce přijala Úmluvu č. 111 o diskriminaci v zaměstnání a povolání.³⁰⁶ Dále přijala Úmluvu č. 100 o stejném odměňování pracujících mužů a žen za práci stejné hodnoty,³⁰⁷ jež upravuje zásady stejného odměňování pracujících mužů a žen za práci stejné hodnoty.

V oblastech, kde AntIDZ provádí právo EU, působí současně též základní práva vyplývající z českého ústavního pořádku. Naproti tomu v těch oblastech, které překračují oblast aplikace práva EU, nutno nahlížet na AntIDZ výlučně jen perspektivou české ústavnosti. S ohle-

³⁰² Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 120/1976 Sb. Podle čl. 26 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech jsou si všichni před zákonem rovni a mají právo na stejnou ochranu zákona bez jakékoli diskriminace. Zákon zakazuje jakoukoli diskriminaci a zavazí všem osobám stejnou a účinnou ochranu proti diskriminaci z jakýchkoli důvodů, např. podle rasy, barvy, pohlaví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného přesvědčení, národnosti nebo sociálního původu, majetku a rodu. Podle čl. 2 odst. 2 Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech se smluvní strany Paktu zavazují, že zaručí, že práva formulovaná v tomto Paktu budou se uskutečňovat bez jakéhokoli rozlišování podle rasy, barvy, pohlaví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národnosti a sociálního původu, majetku, rodu nebo jiného postavení.

³⁰³ Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb. Podle čl. 2 odst. 1 smlouvy, které jsou smluvní stranou této úmluvy, se zavazují respektovat a zabezpečit práva stanovená touto úmluvou každému dítěti nacházejícímu se pod jejich jurisdikcí bez jakékoli diskriminace podle rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národnosti, etnického nebo sociálního původu, majetku, věku, tělesné nebo duševní nepřítomnosti, rodu a jiného postavení dítěte nebo jeho rodičů nebo zákonných zástupců. Podle odst. 2 smlouvy, které jsou smluvní stranou úmluvy, učiní všechna potřebná opatření k tomu, aby dítě bylo chráněno před všemi formami diskriminace nebo trestání, které vyplývají z postavení, činnosti, vyjádřených názorů nebo přesvědčení jeho rodičů, zákonných zástupců anebo členů rodiny.

³⁰⁴ Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb.

³⁰⁵ Viz sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 96/1998 Sb.

³⁰⁶ Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 465/1990 Sb. Úmluva zakazuje diskriminaci na základě rasy, barvy pleti, pohlaví, náboženství, politického názoru, národnosti nebo sociálního původu v zaměstnání nebo povolání, což zahrnuje také přístup k odbornému výcviku, k zaměstnání a k různým povoláním, jakož i podmínky v zaměstnání a povolání.

³⁰⁷ Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 450/1990 Sb.

dem na postulát jednoty právního řádu a právní jistoty by tu však evropské právo mělo působit nezávazně, silou přesvědčivosti.

Z uvedeného vyplývají následující konsekvence.

Protože AntIDZ konkretizuje ústavní zákaz diskriminace, je nutno brát na zřetel to, že v podstatě každá aplikace zákona je současně též nepřímou aplikací ústavy. Původem německá koncepce nepřímého horizontálního účinku vychází z ústavy jako z hodnotového základu hořejšího i právního systému,³⁰⁸ čemuž odpovídá i prozatímní základní práva napříč právním systémem (Ausstrahlungswirkung). Tato koncepce byla poprvé vyjádřena ve slavné kauze Lüth.³⁰⁹ Jak uvádí Alexy, „co se týče pozice soudce, prozatímní efekt základní povinnosti vzít na zřetel vliv ústavních práv na normy soukromého práva v situaci, kdy jsou tyto normy soudcem interpretovány.“³¹⁰

Tzv. prozatímní efekt základních práv napříč právním systémem tak ve své podstatě znamená, že antidiskriminační kauzy, které jsou na prvý pohled regulovány jen normami „jednoduchého“ práva, tedy normami AntIDZ, mají ústavní dimenzi, což se projevuje například poměřováním konfliktních základních práv při aplikaci souvisejících norm „jednoduchého“ práva. Soudci aplikující AntIDZ tak musí vzít v potaz nejen judikaturu ESD, ale též ústavní zákaz diskriminace dle českého ústavního pořádku a relevantní judikaturu ÚS. I na aplikaci AntIDZ je tak použitelný tento nosný závěr českého Ústavního soudu: *Jednou z funkcí Ústavy, zvláště ústavní úpravy základních práv a svobod, je její „prozatímní“ celým právním řádem. Smysl Ústavy spočívá nejen v úpravě základních práv a svobod, jakož i institucionálního mechanismu a procesu uvádění legitimních rozhodnutí státu (resp. orgánů veřejné moci), nejen v přímé závaznosti Ústavy a v jejím postavení bezprostředního pramene práva, nýbrž i v nezbytnosti státních orgánů, resp. orgánů veřejné moci, interpretovat a aplikovat právo pohledem ochrany základních práv a svobod. V posuzované věci to znamená povinnost soudů interpretovat jednotlivá ustanovení občanského soudního řádu v první řadě z pohledu účelu a smyslu ochrany ústavně garantovaných základních práv a svobod.*³¹¹

³⁰⁸ Stov. Alexy, R. A Theory of Constitutional Rights, Oxford: Oxford University Press, 2002, s. 350 násled. (vysvětluje „obsahovou základnost“ ústavy: „ústavní práva a normy ústavní struktury státu jsou obsahově základní, protože inkorporují rozhodnutí o základní normativní struktuře státu a společnosti.“)

³⁰⁹ Koncepci tzv. unmittelbare Drittwirkung, tedy nepřímého horizontálního působení základních práv mezi dvěma osobami soukromého práva, založil německý Spolkový ústavní soud ve slavné kauze Lüth, týkající se svobody projevu. Viz BVerfGE 7, 198 (206); pro v podstatě shodný právní názor viz nálezy sp. zn. III. ÚS 139/98 ze dne 24. 9. 1998 (N 106/12 SbNU 93).

³¹⁰ Alexy, s. 355–356.

³¹¹ Viz nálezy sp. zn. III. ÚS 139/98 ze dne 24. 9. 1998 (N 106/12 SbNU 93).

IV. Role Ústavního soudu při aplikaci AntiDZ – řízení o ústavních stížnostech

Skutečnost, že část AntiDZ spadá do působnosti práva EU, nijak nebrání možnosti podat proti rozhodnutím obecných soudů aplikujícím AntiDZ ústavní stížnost. ÚS ostatně již ukázal vůli rozhodovat i o kauzách, které aplikují dokonce evropská nařízení, tedy i přímo aplikovatelné právo EU. Jde o náleží I. ÚS 709/05 ze dne 25. 4. 2006,³¹² který se vyjadřuje k otázce uznání rozhodnutí cizozemského civilního soudu podle nařízení Rady (ES) č. 44/2001.

Poměrně jasně svou roli v oblasti antidiskriminačních kauz ÚS formuloval v nedávném nálezu ve věci věkové diskriminace. ÚS v těchto věcech kontroluje zejména ústavnost procesu před obecnými soudy včetně řádného se vypořádání s argumenty žalobce, aniž by aspiroval na to nahradit obecné soudy v jejich roli finálně určit, zda k diskriminaci došlo či nikoliv. Slovy nálezu „Ústavní soud nehodlá a ani nemůže vyslovit obecné platný závěr; kdy je postup zaměstnavatele ukončujícího svému zaměstnanci pracovní poměr vypovědí z organizačních důvodů diskriminační. To pochopitelně záleží na okolnostech daného případu. S ohledem na své, shora vymezené postavení garanta ústavnosti, který není součástí soustavy obecných soudů, Ústavní soud nemůže ani učinit jednoznačný závěr o (ne)diskriminaci stěžovatele v tomto konkrétním posuzovaném případě. Úkolem Ústavního soudu je však posoudit, zda se obecné soudy s námitkou stěžovatele ohledně diskriminačního jednání řádným způsobem vypořádaly, a nezastály tak do práva zaručeného čl. 36 odst. 1 Listiny, jakož i čl. 1 a čl. 3 odst. 1 Listiny.“³¹³

Stejná je logika nálezu v kauze baseballové pálky „Na cikány“, kde obecné soudy v rámci hodnocení, zda došlo k obtěžování žalobce ve smyslu práva EU a relevantního vnitrostátního práva, svá rozhodnutí nedostatečně odůvodnily. Proto ÚS shledal „absenci řádného a předsudčivého odůvodnění, a tudíž porušení práva stěžovatele na správný proces.“³¹⁴

Pokud se ÚS dostává svým judikováním do sféry práva EU, bude v některých případech nutno konstruovat též jeho povinnost v případě pochybností o výkladu práva EU obrátit s předběžnou otázkou na ESD,³¹⁵ resp. využít institut přímého účinku či tzv. eurokonformní výklad (k tomu viz Úvod).

³¹² Nález sp. zn. I. ÚS 709/05 ze dne 25. 4. 2006 (N 91/41 SbNU 163).

³¹³ Nález sp. zn. II. ÚS 1609/08 ze dne 30. 4. 2009.

³¹⁴ Nález sp. zn. II. ÚS 1174/09 ze dne 13. 1. 2010.

³¹⁵ Detailně k tomu Kühn, Z. Eliška Wagnerová a judikatura Ústavního soudu k evropskému právu. In Kokes M., Pospíšil J. (eds.) In dubio pro libertate: úvahy nad ústavními hodnotami a právem: pocta Elišce Wagnerové u příležitosti životního jubilea, Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 101–115.

V. Role Ústavního soudu při aplikaci antidiskriminačního práva – abstraktní kontrola ústavnosti

Vztah zákazu diskriminace podle práva EU a podle českého ústavního pořádku není ve vztahu vzájemné konkurence, ale spíše ve vztahu vzájemného se ovlivňování a doplňování. Zásadně však nutno akceptovat interpretační roli ESD, který autoritativně a finálně určuje význam pojmů, norem a principů práva EU v řízení o předběžné otázce podle čl. 234 SES. V rámci dělbý funkcí mezi ESD a domácími soudy jsou to pak domácí soudy, kterým přísluší exkluzivní pravomoc aplikovat právo EU v domácím prostředí, ať již přímo (přímo aplikovatelné normy práva EU) nebo nepřímo (prostřednictvím vnitrostátní implementace českými předpisy).

Poměrně důležitou otázkou může představovat problém, jak postupovat, pokud soudece bude považovat určitý zákon za rozporný se zákonem diskriminace. Zde bude podstatné, zda se daná otázka nalézá v působnosti práva EU.

Pokud jde o otázku zákazu diskriminace v těch oblastech, které nejsou pokryty předpisy EU, je jednoznačné, že se zde plně uplatní povinnost předložit návrh na zrušení takového zákona Ústavnímu soudu (čl. 95 odst. 2 Úst). Pokud by šlo o jiný právní předpis než zákon, nutno pamatovat na ústavní zásadu, podle níž je obecný soud oprávněn posoudit soulad jiného právního předpisu se zákonem (viz čl. 95 odst. 1 Úst), a to včetně jeho souladu s ústavním pořádkem.³¹⁶

Jiná bude situace, pokud se naopak pohybujeme v oblasti věcné a časové působnosti práva EU, což bude i případ převážující většiny společenských vztahů řešených AntiDZ. Zde nutno aplikovat judikaturu ESD, podle níž „*vnitrostátní soud, pověřený v rámci své pravomoci použitím ustanovení práva Společenství, má povinnost zajistit plný účinek těchto norem podle požeby i tak, že ze své vlastní pravomoci ponechá nepoužité jakékoli odporující ustanovení vnitrostátních právních předpisů*“,³¹⁷ což plně platí i na české zákony. Speciální roli zde plní antidiskriminační směrnice, které toliko konkretizují obecné zásady zákazu diskriminace. Podle ESD to „*ustanovení vnitrostátního práva, které spadá do rozsahu působnosti práva Unie, o němž se vnitrostátní soud domnívá, že je neslučitelné s uvedenou zásadou a u něhož se jeví výklad, který by byl s touto zásadou v souladu, jako nemožný, je uvedený soud povinen toto ustanovení nepoužít, aniž by byl povinen pře-*

³¹⁶ Srov. k tomu usnesení ÚS sp. zn. Pl. ÚS 1/93 ze dne 22. 9. 1993, U 1/2 SbNU 197.

³¹⁷ Viz rozsudek ESD ze dne 9. března 1978, *Amministrazione delle Finanze dello Stato proti Simmenthal SpA (Simmenthal II)*, 106/77, Recueil, s. 629, body 21 až 24, citováno dle české verze uvedené v rozsudku ESD ze dne 18. července 2007, *Ministero dell'Industria, del Commercio e dell'Artigianato proti Lucchini SpA*, C-119/05, Sb. rozh. s. I-6199, bod 61.

dem předložit Soudnímu dvoru předběžnou otázku a aniž by mu současně v jejím předložení cokoli bránilo.³¹⁸

Na tuto judikaturu ESD navazuje též ÚS, a to když řešil situaci, ve které obecný soud napadal rozpor (v mezidobí zrušeného) zákona s právem EU a ústavním pořádkem. Podle ÚS „počínaje 1. květnem 2004 je každý orgán veřejné moci povinen aplikovat komunitární právo přednostně před českým právem tehdy, pokud je český zákon v rozporu s právním komunitárním [...]“. Ústavní soud nepřehlédl, že krajský soud ve svém návrhu argumentoval tím, že dnes již zrušené předpisy jsou v prvé řadě v rozporu s evropským právem, a teprve v druhé řadě s českým ústavním pořádkem. Z toho ovšem plyne, že pokud snad bude nutné, podle právního názoru krajského soudu, aplikovat v jeho věci dnes již zrušené zákony, musí si otázku souladu těchto předpisů s evropským právem vyřešit sám, bez součinnosti s Ústavním soudem, eventuelně pokud to bude nutné, za podmíněk daných evropským právem, i po-moci předběžné otázky k ESD.³¹⁹

Tento názor ÚS je plně v souladu s nedávným rozhodnutím ESD v kauze *Kičičkđevci*. Podle něj „možnost poskytnutá vnitrostátnímu soudu čl. 267 druhým pododstavcem SFEU, aby předtím, než vyloučí použití ustanovení vnitrostátního práva, které je v rozporu s právem Unie, požádal Soudní dvůr o výklad v řízení o předběžné otázce, se však nemůže změnit v povinnost na základě toho, že vnitrostátní právo neumožňuje tomuto soudu nepoužít ustanovení vnitrostátního práva, jež je podle jeho názoru v rozporu s ústavou, aniž by bylo toto ustanovení předem prohlášeno za protiústavní ústavním soudem. Na základě zásady přednosti práva Unie, která se vztahuje rovněž na zásadu zákazu diskriminace na základě věku, totiž použití ustanovení vnitrostátního práva, které je v rozporu s právem Unie a spadá do rozsahu jeho působnosti, musí být vyloučeno.“³²⁰

Pokud má obecný soud za to, že zákon je v rozporu jak s ústavou, tak s právem EU, zůstává proto zcela na úvaze obecného soudu, zda se primárně bude zabývat zkoumáním rozporu zákonného ustanovení, které má aplikovat, s právem EU anebo se zaměří na zkoumání rozporu s ústavním pořádkem České republiky. Pokud se primárně zaměří na zkoumání souladu s právem EU a tvrdí, že zkoumané ustanovení zákona s ním je v rozporu, musí z tohoto svého přesvědčení vyvodit důsledky v souladu s požadavky judikatury ESD, tzn. napadené ustanovení neaplikovat. ÚS zásadně nepřislouží vstupovat do úvah obec-

³¹⁸ Rozsudek ESD ze dne 19. ledna 2010, *Seda Kičičkđevci proti Swedex GmbH & Co. KG*, C-555/07, bod 53.

³¹⁹ Usnesení sp. zn. Pl. ÚS 19/04 ze dne 21. 2. 2006 – „zlaté akcie“. Srov. anotaci Bobek, M. Ústavní soud České republiky: obecné soudy mají povinnost aplikovat komunitární právo samostatně. Soudní rozhledy, 2006, č. 5, s. 173–177.

³²⁰ *Kičičkđevci*, C-555/07, bod 54.

ného soudu ohledně důvodnosti jeho závěru o rozporu napadeného ustanovení s právem EU. Takový závěr však musí být řádně odůvodněn, jinak by se mohl stát předmětem přezkumu ze strany ÚS v rámci řízení o ústavní stížnosti, zda soudem podaný výklad rozhodných právních norem je předvídatelný a rozumný, zda koresponduje fixovaným závěrem soudní praxe, není-li naopak výrazem interpretační svévole (libovůle), jemuž chybí smysluplné odůvodnění, případně zda nevybočuje z mezí všeobecně (konsenzuálně) akceptovaného chápání do-icěných právních institutů, resp. nepředstavuje-li tím výklad extrémní, resp. excesivní.³²¹

Na závěr těchto úvah nutno upozornit, že ÚS nemá v rámci přezkumu ústavnosti zákonů podle čl. 87 odst. 1 písm. a) a čl. 88 odst. 2 Úst kompetenci přezkoumávat soulad vnitrostátního práva s právem EU. Aplikace práva EU jako bezprostředně použitelného práva je totiž v kompetenci obecných soudů, které mají v případě pochybností o aplikaci tohoto práva možnost, popř. povinnost obrátit se na ESD s předběžnou otázkou podle čl. 234 SES.³²² V případě pochybností o rozporu právního předpisu se zákazem diskriminace však bude jistě vždy minimálně eventuelně pochybnost též co do souladu právní úpravy s českým ústavním pořádkem.

VI. Oblasti pokryté ochranou před diskriminací dle AntidZ

Zákon v tomto ustanovení taxativně vymezuje oblasti společenských vztahů, které jsou pokryté zákazem diskriminace podle AntidZ. Některá ustanovení AntidZ tento rozsah dále zužují (srov. např. § 3 odst. 2 AntidZ).

K aplikovatelnosti AntidZ je třeba, aby došlo k diskriminaci jednak z důvodů vymezených v § 2 odst. 3 nebo v souvislosti s těmito důvody,³²³ jednak v oblasti věcně vymezené působností (viz dále).

AntidZ obecně působí (nestanoví-li některé zvláštní ustanovení AntidZ jinak) ve věcech práva na zaměstnání a přístupu k zaměstnání, přístupu k povolání, podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti, pracovních, služebních poměrů a jiné závislé činnosti, včetně odměňování, členství a činnosti v odborových organizacích, radách zaměstnanců nebo organizačních zaměstnavatelů, včetně výhod, které tyto organizace svým členům poskytují, členství a činnosti v profesních ko-

³²¹ Usnesení sp. zn. Pl. ÚS 12/08 ze dne 2. 12. 2008, bod 34.

³²² Viz náleze sp. zn. Pl. ÚS 36/05 ze dne 27. 3. 2008 (č. 257/2008 Sb. – „squeeze out“), bod 48 (s odkazem na *Simmenthal II*). Shodně usnesení sp. zn. Pl. ÚS 12/08, bod 31.

³²³ Tak např. obtěžování nezahrnuje jakékoliv obtěžování, ale obtěžování mající souvislost s některým ze zakázaných diskriminačních důvodů. Proto by např. usnesení NS ze dne 8. 7. 2008, sp. zn. 21 Cdo 2875/2007, obstálo i po přijetí AntidZ. V tomto případě dovolatelka žalovala jednání, které sice mělo charakter porušení zákoníku práce, nešlo však o obtěžování ve smyslu AntidZ.

morách, včetně výhod, které tyto veřejnoprávní korporace svým členům poskytují, sociálního zabezpečení, přiznání a poskytování sociálních výhod, přístupu ke zdravotní péči a jejího poskytování, přístupu ke vzdělání a jeho poskytování, přístupu ke zboží a službám, včetně bydlení, pokud jsou nabízeny veřejnosti nebo při jejich poskytování.

Společným jmenovatelem všech těchto oblastí společenských vztahů je určitý veřejný přesah tam uvedených činností. V některých případech jde o oblasti regulované veřejnoprávní úpravou (zdravotní péče, sociální zabezpečení, vzdělání), byť v některých případech bude stát i na druhé straně právního vztahu subjekt práva soukromého (privátní lékař, soukromá pojišťovna, soukromá škola). V jiných případech může pojmově jít toliko o subjekty práva veřejného (profesní komory jako veřejnoprávní korporace). Zákon se evidentně aplikuje též v oblasti samostatné působnosti obcí a krajů.

V oblastech dalších naopak půjde zpravidla o subjekty práva soukromého (zaměstnávání, zboží a služby včetně bydlení), zde však převažuje veřejnoprávní zájem na tom, aby jedinec s určitou charakteristikou (§ 2 odst. 3 AntiDZ) nebyl na základě této charakteristiky znevýhodňován, resp. aby s ním nebylo pouze na základě této charakteristiky zacházeno odlišně. Úprava AntiDZ v posléze uvedených případech vychází z toho, že osobní autonomie jedince předpokládá, že příjmením v některých zveřejněných soukromoprávních vztazích by jednotlivci měli mít možnost rozhodovat o svém životě a věst jej prostřednictvím řady voleb mezi různými hodnotnými možnostmi. Určitá obecná charakteristika by proto neměla pestrou škálu lidské sebe-realizace uměle zužovat.³²⁴ Máme-li být konkrétní, těžko lze např. uvažovat o dosažení plné míry seberealizace jedince, pokud se tento jedinec na trhu s nájmem bytů bude setkávat se systémovou diskriminací pro svou odlišnou barvu pleti. Základní idea zákazu diskriminace zde předpokládá, že s lidmi lze odlišně zacházet jen na základě jejich individuálních charakteristik (např. předchozí historie určitého člověka jako chronického neplatce), nikoliv na základě charakteristik obecných, často spojených s různými stereotypy a předsudky (např. o Rom, pronajímatel předpokládá, že nebude nájem bytu vést a řádně platit).

Z vymezení působnosti AntiDZ lze vyčíst též určité negativní vymezení. Tak např. zákaz diskriminace se vztahuje na oblast přístupu ke zboží a službám, včetně bydlení, pouze tehdy, *jsou-li tyto zboží a služby nabízeny veřejnosti* (směrnice 2000/43 obdobně podmiňuje svou aplikaci tím, že *jsou k dispozici veřejnosti*). AntiDZ se tedy nevztahuje na situace, kdy např. vlastník bytu pronajímá adresně svůj byt

³²⁴ Srov. stanovisko generálního advokáta M. Poiaresse Madura přednesené dne 31. ledna 2008 ve věci C-303/06 *S. Colaninno proti Atridige Lav a Sieve Lav*, bod 9.

konkrétním osobám, a tedy nenabízí nájem bytu veřejnosti. Pokud se svou nabídkou ovšem vstoupí na reálnití trh, např. umístěním inzerátu na internetu, zákaz diskriminace dle AntiDZ na jeho nabídku dopadá.

S ohledem na uvedené závěry je evidentně nesprávný závěr Nejvyššího soudu v kauze diskriminace Ukrajince, kterého odmítla rada města Kutná Hora zařadit do seznamu uchazečů o byt.³²⁵ Ukrajinec argumentoval, že je diskriminován na základě své národnosti. Nejvyšší soud nejprve uvedl, že sestavování seznamu uchazečů o byt a zařazování do pořádku pro přidělování bytů je součástí výlučné pravomoci rady obce. Proto prý podle § 7 odst. 1 OSŘ tento spor nespadá do pravomoci soudů, a to ani podle části páte OSŘ. Jde prý o oblast výlučné diskrece obecního orgánu, byť mající v důsledcích občanskoprávní účinky. Podle NS totiž právo EU „*nejde tak daleko, že by zasahovalo do diskrece obce při přidělování obecních bytů*.“ Tento evidentně nesprávný závěr prokazuje, že zásada „soud zná právo“ v případech aplikace práva EU naráží na své limity.³²⁶ Je sice pravda, že odvolatel argumentoval nesprávnými právními předpisy, šlo navíc o situaci před přijetím AntiDZ, v každém případě ale šlo o výkon pravomoci obce v její samostatné působnosti, kde bylo lze aplikovat evropské směrnice přímo (vertikální vztah).³²⁷

AntiDZ se nijak nevztahuje na čistě privátní lidskou sféru, typicky společenské vztahy v oblasti práva rodinného atd. AntiDZ by tak ideálně neměl zasahovat do soukromých životů. Jde toliko o veřejnou sféru largo sensu, kde má být AntiDZ aplikován.

Obdobně k tomuto uvádí šestnáctý bod preambule směrnice Rady 2004/113,³²⁸ podle něhož „*rozdíly v zacházení lze přijmout pouze tehdy, jsou-li odůvodněny legitimním cílem*.“ Legitimním cílem může být například „*ochrana soukromí a slušnosti (například pokud nějaká osoba poskytuje ubytování v části svého obydlí), prosazování rovnosti mužů a žen nebo zájmů mužů a žen (například nesmíšené dobrovolné organizace), svoboda sdružování (například členství v nesmíšených soukromých klubech) a pořádání sportovních činností (například nesmíšené sportovní akce)*.“ Nicméně podle kritérií odvozených z judika-

³²⁵ Usnesení NS ze dne 16. 12. 2008, sp. zn. 28 Cdo 2316/2008.

³²⁶ Což potvrzuje skepsi, kterou autor této části komentáře již dříve učinil významu zásady *lura novit curia* vyjádřil. Viz *Kühni, Z. Lura novit curia: aplikace starého principu v nových podmínkách*. Právní rozhledy, 2004, č. 8, s. 295–299.

³²⁷ Podle třináctého bodu preambule směrnice 2000/43, podle něhož zákaz diskriminace na základě rasy nebo etnického původu se vztahuje rovněž na státní příslušníky třetích zemí, ale nezahrnuje rozdíl v zacházení na základě státní příslušnosti a nejsou jimi dotčena ustanovení upravující vstup a pobyt státních příslušníků třetích zemí a jejich přístup k zaměstnání a práci.

³²⁸ Směrnice Rady 2004/113/ES ze dne 13. prosince 2004, kterou se zavádí zásada rovného zacházení s muži a ženami v přístupu ke zboží a službám a jejich poskytování.

ture Soudního dvora Evropských společenství by jakékoliv omezení mělo být vhodné a nezbytné.³²⁹

VII. Vztah AntidZ a zvláštních veřejnoprávních zákonů regulujících diskriminaci

AntidZ je svou povahou soukromoprávní předpis, který dává diskriminovaným osobám za podmiňkacích stanovených tímto zákonem ak-tivní žalobní legitimaci v civilním řízení. Vedle AntidZ působí celá řada dalších předpisů, které upravují ochranu před diskriminací me-todou veřejnoprávní. Kovněž sankce jsou zde, na rozdíl od svou pova-hou soukromoprávních prostředků ochrany dle AntidZ, zpravidla ve-řejnoprávního charakteru.

Veřejnoprávním předpisem je na prvním místě zákon o zaměstna-nosti (zákon č. 435/2004 Sb.). Ten zakotvuje právní zásadu rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání v § 4. Vyčet zakazovaných diskriminačních důvodů je podstatně širší než srovnatelný vyčet v § 2 odst. 3 AntidZ. Zákon zakotvuje zákaz dis-kriminace při uplatňování práva na zaměstnání z důvodu pohlaví, se-xuální orientace, rasového nebo etnického původu, národnosti, stát-ního občanství, sociálního původu, rodu, jazyka, zdravotního stavu, věku, náboženství či víry, majetku, manželského a rodinného stavu nebo povinnosti k rodině, politického nebo jiného smýšlení, členství a čin-nosti v politických stranách nebo politických hnutích, v odborových or-ganizacích nebo organizacích zaměstnavatelů (§ 4 odst. 2). Zákon ob-sahuje rovněž vlastní definice, srovnatelné s definicemi dle AntidZ. Porušení zákazu diskriminace dle zákona o zaměstnanosti je přestu-pkem (spáchá-li diskriminaci fyzická osoba), resp. právní delikt (dis-kriminuje-li právnická osoba) – srov. § 139 a 140. Nutno ovšem upo-zornit, že vedle veřejnoprávních konsekvencí porušení zákazu diskriminace podle zákona o zaměstnanosti zakotvuje tento zákon též soukromoprávní nároky diskriminovaných osob.³³⁰ Takováto ustano-

³²⁹ Obdobně tomu je podle bodu čtrnáctého preambule směrnice 2004/113 tamtéž: „Každý má svobodu vstupovat do smluvních vztahů, včetně svobodného výběru smluvního partnera. Osoba poskytující zboží nebo služby může mít k výběru svého smluvního partnera řadu subjektivních důvodů. Pokud volba takového partnera není založena na jeho pohlaví, neměla by být toto směrnici dotčena svoboda jednotlivce vybrat si svého smluvního partnera.“ Je pochopitelné, že s ohledem na svou působnost směrnice hovoří toliko o pohlaví. Obdobné závěry by bylo třeba učinit i s ohledem na další zakázané diskriminační důvody.³³⁰ Podle § 4 odst. 10 dříve-li při uplatňování práva na zaměstnání k porušování práv a povinností vyplývajících z rovného zacházení nebo k diskriminaci, má fyzická osoba právo se domáhat, aby a) bylo upuštěno od tohoto porušování, b) byly odstraněny následky to-hoto porušování a c) jí bylo dáno přiměřené zadostiučinění. Podle odst. 11 pokud byla ve značné míře snížena důstojnost fyzické osoby nebo její vážnost a nebylo postačující zajiš-tění nápravy podle odstavce 10, má právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích. Podle odst. 12 vyšší náhrady podle odstavce 11 určí na návrh fyzické osoby soud s přihlédnutím k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k porušení práv a povinností došlo.

vení jsou s ohledem na existenci AntidZ duplicitní, snad vyjma dis-kriminace na základě důvodů nepokrytých AntidZ, a bylo by vhodné v budoucnu soukromoprávní nároky podle zákona o zaměstnanosti de-rogovat.

Podle školského zákona (zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, zá-kladním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání) je vzdělá-vání založeno na zásadách rovného přístupu každého státního občana České republiky nebo jiného členského státu Evropské unie ke vzdělá-vání bez jakékoli diskriminace z důvodu rasy, barvy pleti, pohlaví, ja-zyka, víry a náboženství, národnosti, etnického nebo sociálního pů-vodu, majetku, rodu a zdravotního stavu nebo jiného postavení občana [§ 2 odst. 1 písm. a)], tomu je nutno přizpůsobit též školní řád [srov. § 30 odst. 1 písm. c)]. Tyto veřejnoprávní povinnosti jsou pod kontro-lou zejména České školní inspekce (srov. zejm. část šestnáctou škol-ského zákona).

Nejvýznamnějším předpisem v oblasti regulace obchodu a služeb je zákon na ochranu spotřebitele (zákon č. 634/1992 Sb.). Ten v § 6 sta-noví poměrně lakonicky, že prodávající nesmí při prodeji výrobků nebo poskytování služeb spotřebitele diskriminovat. Zakázané diskriminační důvody tu přitom nejsou stanoveny ani příkladem. Diskriminace spo-třebitele je podle tohoto zákona považována za správní delikt (§ 24). Obecné ustanovení § 6 zákona svádí správní úřady k širokému výkladu diskriminace, což bylo nedávno opakovaně korigováno správní justici. Judikatura NSS k tomuto ustanovení mj. uvedla, že diskriminací spo-třebitele je třeba rozumět obchodní praktiky, které při srovnatelných transakcích nedůvodně zvýhodňují některé spotřebitele před jinými. Takovýmito srovnatelnými transakcemi není platba v hotovosti a platba platební kartou,³³¹ resp. platba v hotovosti a platba stravenkou.³³² Na-opak diskriminací byla situace, kdy provozovatel linek městské auto-busové dopravy v Hradci Králové na základě kritéria různého trvalého bydliště osob ve věku 65 až 70 let zavedl dvojí ceny.³³³

Diskriminace může být za určitých okolností též přestupkem. Zá-kon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, v § 49 odst. 1 písm. e) stanoví, že přestupku proti občanskému soužití se do-pustí ten, kdo jinému způsobí újmu pro jeho příslušnost k národnosti menšině nebo pro jeho etnický původ, pro jeho rasu, barvu pleti, po-hlaví, sexuální orientaci, jazyk, víru nebo náboženství, pro jeho poli-tické nebo jiné smýšlení, členství nebo činnost v politických stranách nebo politických hnutích, odborových organizacích nebo jiných sdru-

³³¹ Rozsudek NSS ze dne 11. 4. 2006, čj. 8 As 35/2005-51, publ. pod č. 956/2006 Sb. NSS.

³³² Rozsudek NSS ze dne 8. 11. 2007, čj. 3 As 49/2007-43, publ. pod č. 1467/2008 Sb. NSS.

³³³ Rozsudek NSS ze dne 20. 12. 2006, čj. 1 As 14/2006-68, publ. pod č. 1162/2007 Sb. NSS.

ženích, pro jeho sociální původ, majetek, rod, zdravotní stav, anebo pro jeho stav manželský nebo rodinný.

S ohledem na obecný ideál jednoty právního řádu by bylo žádoucí, aby pojem diskriminace byl vykládán pokud možno konzistentně napříč jednotlivými právními odvětvími, byť na rozdíl od AntiDZ, který vykládá v prvé řadě obecné soudy, jsou finálními interprety veřejno-právních předpisů zpravidla soudy správní. Jak ostatně uvedl NSS ve svém rozsudku ze dne 26. 10. 2005, čj. 2 Afs 81/2004-54 (publ. pod č. 791/2006 Sb. NSS), právní řád založený na principech jednoty, racionality a vnější obsahové bezrozpornosti s sebou nutně přináší imperativ stejného náhledu na srovnatelné právní instituty, byť upravené v rozdílných právních předpisech či dokonce odvětvích.

Některé právní předpisy pak sice zakazují diskriminaci, jde však s ohledem na odlišnou funkci takového zákazu o kvalitativně jiný koncept, než je diskriminace upravená AntiDZ. Příkladem je zákaz diskriminace uvedený v § 6 zákona č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách, podle něhož je zadavatel veřejné zakázky povinen při postupu podle tohoto zákona dodržovat zásady transparentnosti, rovného zacházení a zákazu diskriminace. Jak uvedl NSS, význam zásady zákazu cházení a zákazu diskriminace. Je v podstatě odvrácenou stranou zásady rovného zacházení, je totiž vždy určován s ohledem na účel, který tato zásada v daném právním odvětví plní. Zatímco klasické zásady zákazu diskriminace vyjádřené v ústavních dokumentech plní funkci zajištění rovnosti všech lidí v důstojnosti i právech (srov. čl. 1 Listiny základních práv a svobod), a v jistém slova smyslu je tedy rovnost v lidských právních oblastech hodnotou samou o sobě, smysl zákazu diskriminace vyjádřený v § 6 zákona je ve své podstatě instrumentální. Toto ustanovení totiž v prvé řadě směřuje k cíli samotného zákona o veřejných zakázkách, kterým je zajištění hospodárnosti, efektivnosti a účelnosti nakládání s veřejnými prostředky. Zákon tohoto cíle dosahuje především vytvářením podmínek pro to, aby smlouvy, jejichž plnění je hrazeno z veřejných prostředků, byly zadavateli uzavírány při zajištění hospodářské soutěže a konkurenčního prostředí mezi dodavateli. Právě k zajištění konkurence mezi dodavateli slouží analyzované zásady rovného zacházení a zákazu diskriminace.³³⁴

VIII. Vztah AntiDZ a občanského zákoníku

AntiDZ stojí ve vztahu k právní úpravě občanského zákoníku jako předpis speciální. Lze proto uvažovat též o subsidiární aplikaci občanského zákoníku tam, kam ochrana dle AntiDZ nedopadá. Půjde tedy o situaci, kdy úprava AntiDZ nedopadá na určitou situaci s ohle-

³³⁴ Takto rozsudek NSS ze dne 5. 6. 2008, čj. 1 Afs 20/2008-152, ve věci *Lumius, s. r. o.*, publ. pod č. 1771/2009 Sb. NSS (z hlediska akademické korektnosti nutno uvést, že soudcem-zpravodajem v této věci byl autor této části komentáře).

dem na působnost zákona (viz komentované ustanovení), event. s ohledem na taxativní výčet diskriminačních důvodů dle § 2 odst. 3 AntiDZ.

Příkladem aplikace občanského zákoníku z prvního důvodu může být např. situace domácího násilí. Jak již bylo uvedeno shora, AntiDZ nedopadá do vztahů rodinněprávních. Týraná manželka, družka apod. však vedle ochrany veřejnoprávní (trestní právo, přestupkové právo, vykazání podle zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky) může využít též ochranu osobnosti dle § 11 násl. obč. zák., a to eventuelním podáním žaloby podle § 13 ObčZ, spojené též s požadavkem na náhradu nemejtkové újmy v penězích.

V druhém případě může být občanský zákoník aplikován proto, že byl někdo protiprávně diskriminován na základě jiného důvodu než důvodu uvedeného v § 2 odst. 3 AntiDZ. Takováto situace bude asi méně častá, protože AntiDZ pokrývá nejtýpější diskriminační důvody. Přesto lze srovnáním textu Listiny základních práv a svobod čl. 3 odst. 1 (jehož výčet je navíc demonstrativní) a § 2 odst. 3 AntiDZ vidět, že ochrana proti diskriminaci dle českého ústavního pořádku je co do výčtu zakázaných diskriminačních důvodů poněkud širší (srov. např. diskriminace na základě majetku nebo diskriminace na základě rodu nebo sociálního původu) než ochrana dle AntiDZ, jehož primárním cílem bylo provést závazky ČR z členství v EU. Případná diskriminace např. na základě majetku by proto byla žalovatelná na základě § 13 ObčZ.

IX. Vztah AntiDZ a zákoníku práce

Zákoník práce výslovně počítá s přijetím AntiDZ. Podle § 16 odst. 1 ZPr jsou zaměstnavatelé povinni zajišťovat rovné zacházení se všemi zaměstnanci, pokud jde o jejich pracovní podmínky, odměňování za práci a o poskytování jiných peněžitých plnění a plnění peněžité hodnoty, o odbornou přípravu a o příležitost dosáhnout funkčního nebo jiného postupu v zaměstnání. Ustanovení § 16 odst. 2 ZPr pak v pracovních vztazích zakazuje „jakoukoliv diskriminaci“ [obdobně § 13 odst. 2 písm. b) ZPr]. Konečně v odstavci 3 pak stanoví, že za diskriminaci se nepovažuje rozdílné zacházení, pokud z povahy pracovních činností vyplývá, že toto rozdílné zacházení je podstatným požadavkem nezbytným pro výkon práce, účel sledovaný takovou výjimkou musí být oprávněný a požadavek přiměřený.

Z uvedeného lze soudit, že zákaz diskriminace dle zákoníku práce je co do výčtu zakázaných diskriminačních důvodů širší, než je zákaz diskriminace dle AntiDZ. Zatímco totiž AntiDZ vymezuje zakázané diskriminační důvody taxativně v § 2 odst. 3, zákoník práce toliko obecně hovoří o zákazu „jakékoliv diskriminace“. Zákoník práce odkazuje na AntiDZ jen co do vymezení pojmů přímá diskriminace, nepřímá diskriminace, obtěžování, sexuální obtěžování, pronásledování, pokyn k diskriminaci a navádění k diskriminaci a případů, kdy je roz-

dílné zacházení přípustné (§ 16 odst. 2). Na AntiDZ tedy zákoník práce neodkazuje co do výtlu samotných zakázaných diskriminačních důvodů. Na tyto důvody zákoník práce odkazuje jen v jiném kontextu, a to v negativním vymezení diskriminace, podle které se za diskriminaci rovněž nepovažují opatření, jejichž účelem je odůvodněno předcházení nebo vyrovnání nevýhod, které vyplývají z *příslušnosti fyzické osoby ke skupině vymezené některým z důvodů uvedených v antidiskriminačním zákonu* (§ 16 odst. 3 in fine ZPr). Lze tedy dovodit, že vedle zakázaných diskriminačních důvodů dle AntiDZ je podle zákoníku práce zakázána i diskriminace z dalších nepříjatelých důvodů, typicky asi z důvodu majetku nebo sociálního původu.³³⁵

Neurčitost vymezení zakazu diskriminace v zákoníku práce nicméně může způsobit v praxi vážné problémy (např. případy pouštění preference absolutně právníké fakulty z univerzity X oproti univerzitě Y s ohledem na text zákoníku práce mohou, ale nemusí spadat pod případy diskriminace). Proto je nutno přistupovat k interpretaci diskriminace dle zákoníku práce velmi uvážlivě, neexpandovat nadmíru další zakázané důvody, resp. ideálně *de lege ferenda* zakázat diskriminace v zákoníku práce omezit jen na důvody zakázané dle AntiDZ.

Zákoník práce sám neupravuje soukromoprávní prostředky ochrany zaměstnance před diskriminací. V § 17 totiž výslovně stanoví, že *právní prostředky ochrany před diskriminací v pracovněprávních vztazích upravuje antidiskriminační zákon*. S ohledem na výše uvedené lze soudit, že právní prostředky ochrany před diskriminací podle AntiDZ se použijí též na ty diskriminační důvody, které nejsou samostatně upraveny v AntiDZ, lze je ale chránit podle obecnější díkce zákoníku práce.

§ 1 odst. 2

(2) Tento zákon se nevztahuje na právní vztahy související s úpravou podmínek vstupu a pobytu státních příslušníků třetích zemí nebo osob bez státní příslušnosti na území České republiky.

Text směrnice

Bod 13 preambule směrnice 2000/43

(13) Za tímto účelem musí být ve Společenství zakázána jakákoli přímá nebo nepřímá diskriminace na základě rasy nebo etnického původu v ob-

³³⁵ Pro opačný názor srov. *Běhna, M. a kol. Zákoník práce*. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 62 („Zákoník práce diskriminační znaky a další související pojmy – jako je přímá a nepřímá diskriminace, oběžování a sexuální obtěžování – sami nevymezují, odkazuje na zvláštní předpis.“). Zde ovšem komentář vychází z evidentně nesprávné premisy, neboť zákoník práce co do diskriminačních znaků na žádný zvláštní předpis neodkazuje. Odkaz v § 16 odst. 2 ZPr je zjevně exaktivní, na diskriminační znaky vymezené v AntiDZ se odkazuje v jiném kontextu jen v § 16 odst. 3 ZPr.

lastech upravených v této směrnici. Tento zákaz diskriminace by se měl rovněž vztahovat na státní příslušníky třetích zemí, ale nezahrnuje rozdíly v zacházení na základě státní příslušnosti a nejsou jím dotčena ustanovení upravující vstup a pobyt státních příslušníků třetích zemí a jejich přístup k zaměstnání a práci.

Článek 3 odst. 2 směrnice 2000/43

2. Tato směrnice se netýká rozdílů v zacházení na základě státní příslušnosti a nejsou jí dotčeny předpisy a podmínky upravující vstup a pobyt státních příslušníků třetích zemí a osob bez státní příslušnosti na území členských států, a dále se netýká rozdílů v jakémkoli zacházení souvisejícím s právním postavením dotčených státních příslušníků třetích zemí a osob bez státní příslušnosti.

Bod 12 preambule směrnice 2000/78

(12) K tomuto účelu by měla být v celém Společenství zakázána jakákoli přímá nebo nepřímá diskriminace na základě náboženského vyznání nebo víry, zdravotního postížení, věku nebo sexuální orientace v oblastech zahrnutých touto směrnicí. Tento zákaz diskriminace by se měl vztahovat také na státní příslušníky třetích zemí, avšak nepokrývá rozdíly v zacházení založené na státní příslušnosti a nedotýká se ustanovení o vstupu a pobytu státních příslušníků třetích zemí a o jejichch přístupu k zaměstnání a povolání.

Článek 3 odst. 2 směrnice 2000/78

2. Tato směrnice se netýká rozdílů v zacházení na základě státní příslušnosti a nejsou jí dotčeny ustanovení a podmínky upravující vstup a pobyt státních příslušníků třetích zemí a osob bez státní příslušnosti na území členských států a dále se netýká rozdílů v jakémkoli zacházení souvisejícím s právním postavením dotčených státních příslušníků třetích zemí a osob bez státní příslušnosti.

Související předpisy: zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců, zákon č. 325/1999 Sb., o azylu.

Toto ustanovení negativním způsobem vymezuje působnost zákona, když jasně deklaruje, že zákon nedopadá na oblast vztahů regulovaných zákonem č. 325/1999 Sb., o azylu, a zákonem č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky, a o změně některých zákonů. Negativní vymezení vyplývá též z práva EU, srov. shora cit. ustanovení evropských směrnic.

§ 1 odst. 3

(3) Fyzická osoba má právo v právních vztazích, na které se vztahuje tento zákon, na rovné zacházení a na to, aby nebyla diskriminována.